

EDİRNE'NİN LALAPAŞA - BÜYÜNLÜ DOLMENLERİ HAKKINDA İLK NOT

Ord. Prof. Dr. ŞEVKET AZİZ KANSU

Türk Tarih Kurumu'nun Edirne'nin 600. Fetih yıldönümünü kutlamak için Edirne'de 9-11 Eylül 1963 tarihleri arasında tertiplelediği seminerden faydalanarak 10 Eylül 1963 günü Edirne valisi Sayın Bay Sadri Sarptır'ın nazik yardımlarıyla Millî Eğitim müdür muaviniğinden emekli sayın Bay Ruhî Esin'le birlikte ve Ruhî Esin'in 1960'da bana haber verdiği dolmenlerin varlığı muhtemel olan Lalapaşa bölgesinde istikşafta bulduk.

Lalapaşa ilçesinin Büyünlü köyünün kuzeyinde köye 300 metre mesafede köylülerce "Kapaklı Kaya" ve "Peri kızı evi" adı verilen tipik dolmenleri gördük. İlk tesbit ettiğimiz ve bir arada bulunan karaağaçlarla çevrili dört dolmenden (Resim 1, 2, 3, 4) başka bu grubun doğusunda bağlar içinde, üzerine bağ bekçisi kulubesi kurulmuş bir dolmen (Resim 5) ve Lalapaşa'ya giden yol üzerinde Dikilitaş batısında 300 metre uzaklıkta sürülmüş tarla içinde bir dolmen (Resim 6) olmak üzere 6 dolmen tesbit ettik.

Bunlardan dörtlü kümedekilerden biri tamamen, biri de kısmen tahrip edilmiş bulunmaktadır. Bütün bu dolmenler yekpare kaba taş bloklardan inşa edilmişlerdir. Yönleri kuzey - batıya doğrudur. Hepsinin resim 1'de görüldüğü üzere güneye bakan yekpare taş blok duvarının zemine yakın kısmında tipik bir menfezi (lomboz-dalle-hublot) vardır. Dörtlü kümedeki dolmenler takriben 12 metre çapında çember biçim bir tümsekcik üzerinde durmaktadırlar.

Bizim bulduğumuz bu dolmenlerden başka Bay Ruhî Esin'in ifadesine göre Hanlıyence-Donköy, Tatarlar-Süleyman Danişment arası ile Hacıdanişment mer'ası ve Hanlıyence köyü öğretmeni Hüseyin Gencan'ın bize gördüğünü söylediği Süleyman Danişment-Çeşmeköy arasındaki bir sıra takip eden dolmenler (örtülü veya örtük yol = Allée couverte?) bulunduğu anlaşılıyor. Yine Bay Ruhî Esin'in ifade ettiğine göre Tatarlarla Keremedenler arasında da dolmen ve dikilitaşlar (menhirler?) bulunması muhtemeldir.

Fransa'da "brezoneg" ya da "breton" lehçesinde tabla taş "dol= tabla, men=taş" anlamına gelen ve terimleşen bu ad Mısır'daki Piramidlere ulaşan Anıt-kabir (mausolée) lerin prototipini teşkil eden ulu taş (megalit) mezar yapılarına verilmiştir. J. Déchelette, dolmenlere Orta Avrupa, Güney Almanya, Bohemya ve Macaristan'la Yunanistan'da raslanmamasına rağmen, bunların pek çok sayıda (60 kadar) kalıntılarının Bulgaristan'da Edirne'nin kuzeyindeki bölgede tesbit edildiğini Skorfil kardeşlerin 1888'deki yayınlarına atfen zikretmektedir. (J. Déchelette, Manuel d'Archéologie Préhistorique Celtique et Gallo-Romaine. "Les monuments de la Bulgarie 1e vol. 1. Partie : La Thrace. Sofia 1888. p. 285. Bontscheff, dolmen in Südlichen Bulgarien, 1896", in J. Déchelette. s. 415.)

Neolitik çağdan madenler çağının başlangıçlarına kadar tarihlendirilen dolmenlere uzak doğuda Japonya'da, Asya'da Hindistan'da, Kafkasya, Kırım, Suriye, Balkanlar, İtalya, Fransa, Portekiz, İskandinavya, Danimarka, İngiltere, İrlanda, Kuzey Afrika'da raslanmıştır.

Kaynağı hâlâ tartışma konusu olmakla beraber Asya'dan batı Avrupa'ya doğru yayıldığı anlaşılmaktadır. (Jacques de Morgan, (Humanité Préhistorique. p. 252-256 Paris 1924.-Gordon Childe-The down of European civilization, Megalith Builders. p. 208-224. London 1947). Kanaatimize göre Edirne'deki Lalapaşa-Büyünlü dolmenleri Trakya'daki tümülüslerden önce bir tarihe aittirler. Ancak kesin sonuç Trakya dolmenlerinde yapılacak sondaj-kazılarla alacaktır.